

HET OPTREDEN VAN DE GAMMA-UILRUPS IN HET AARDAPPELLOOF IN 1928

DOOR

IR. N. VAN POETEREN.

Op 24 Juli 1928 werd door den Plantenziektenkundigen Dienst aan de dag- en vakbladen, zoomede aan de daarvoor in aanmerking komende personen, een bericht toegezonden over een sterk optreden van de rups van de gamma-uil, vooral in het aardappelgewas. Dit bericht was opgesteld in verband met in zeer kort tijdsverloop ontvangen talrijke berichten over het optreden van groene rupsen in de aardappelen in verschillende deelen van het land, zoomede met in de omgeving van Wageningen gedane waarnemingen.

Sterk optreden van de rupsen van de gamma-uil is reeds meermalen waargenomen. In „Landbouwdierkunde” van Prof. RITZEMA BOS, dat zooveel gegevens over het optreden van schadelijke insecten vóór 1880 bevat, worden als jaren, waarin de rups van de gamma-uil veel schade aanrichtte, genoemd 1879, en vooral 1829. Zeer sterk optreden schijnt dus wel met groote tussenpoozen voor te komen.

Tot een plaag als van de jaren 1879 en 1829 schijnt het in 1928 niet gekomen te zijn. Wel werden in Juli plotseling van alle kanten mededeelingen over het veelvuldig optreden van rupsen ontvangen, maar dit behoefde nog niet op een omvangrijke plaag te wijzen. Op dit oogenblik toch wordt zeer veel meer aandacht aan het optreden van insecten en ziekten in de verschillende gewassen besteed dan vroeger gedaan werd. Toen waren het, als regel tenminste, de zeer omvangrijke plagen, waarvan melding werd gemaakt. Een optreden als van dit jaar zou misschien zelfs geheel of grootendeels over het hoofd zijn gezien.

Even zij hier nader aangegeven, welke rups dit jaar zoo de aandacht der landbouwers trok. Het was een groene, gestreepte rups, bijna geheel kaal, 25—30 m.M. lang. Daar de rups slechts 6 paar pooten bezit, beweegt zij zich eenigszins als een spanrups, dus met omhoogbuiging van het middengedeelte van het lichaam.

De rups verpopt zich in een spinsel, vastgehecht aan de stengels en bladeren van planten (zoowel van het aangetaste gewas als van naburige gewassen). De vlinder is in hoofdzaak donkergrijs,

met lichter en donkerder gekleurde marmering. In het midden van de voorvleugels vindt men de gamma- of ypsilonvormige teekening, waaraan de vlinder gemakkelijk herkend kan worden, en waaraan zij haar naam ontleent. De zeer talrijke eieren worden afzonderlijk aan zeer verschillende planten gelegd. Als voedsterplanten zijn bekend vooral erwten en andere vlinderbloemigen, bieten en mangelwortels, vlas, aardappelen en vele andere. Granen en grassen worden niet aangetast.

Het is nu zeer eigenaardig, dat de berichten over het optreden van de rups der gamma-uil dit jaar voor een groot deel op aardappels betrekking hadden. En dit was niet alleen in ons land het geval, maar kwam ook in Duitschland voor. Wel zijn er berichten over het voorkomen in andere gewassen, in ons land vooral erwten, in Duitschland erwten, suikerbieten en mangelwortels, vlas, wortels, klaver en lucerne, maar het optreden in het aardappelloof kwam zeer veel voor en heeft vrijwel de meeste aandacht getrokken. Op verschillende plaatsen werd zelfs uitsluitend de aardappel aangetast, terwijl vlak daar naast staande gewassen, die als voedsterplant bekend staan, geheel vrij bleven.

Dit optreden schijnt werkelijk af te wijken van wat in de jaren 1829 en 1879 werd waargenomen. Toen waren het vooral erwten en andere vlinderbloemige gewassen, klaver, vlas en koolzaad, die vernield werden „en zelfs het aardappelloof werd hier en daar afgevreten”. Wat toen de uitzondering was, bleek thans de regel. Met het optreden van dergelijke veranderingen in de voorkeur, die wellicht grotendeels door het in cultuur nemen van nieuwe, bijzonder aantrekkelijke plantensoorten wordt beheerscht, moet dus wel rekening gehouden worden.

Zeer opmerkelijk is het verder, dat, zoowel hier te lande als in Duitschland, aan een bepaalde aardappelsoort de voorkeur werd gegeven, n.l. aan de Roode Star. Bijna alle ingekomen berichten over rupsenvreterij in aardappels hadden betrekking op de Roode Star en ditzelfde wordt uit Duitschland gemeld. Daar deze soort in 1879 nog niet bestond, kon de voorkeur van de gamma-uilrups voor deze toen nog niet blijken.

De voorkeur was zelfs nog meer gespecialiseerd, daar op eenige plaatsen de waarneming is gedaan, dat aan de lichte Roode Star nog de voorkeur werd gegeven boven de donkere Dit verschijnsel mag wel zeer bijzonder genoemd worden. Uit Duitschland is omtrent deze voorkeur niets gemeld. Misschien kan dit leiden tot de conclusie, dat alle Roode Stargewassen, waar het optreden der gamma-uilrups is geconstateerd, tot het lichte-type, dus tot de mozaiekieke vorm behoorden!

In Duitschland werd naast Roode Star, ook Direktor Johann-

sen sterk aangetast. Daarnaast staande Jubel en Kaiserkron bleven vrijwel onaangetast. Ditzelfde werd hier te lande ook van de Eigenheimer gemeld, hoewel op andere plaatsen deze wel werd aangetast.

De rups begint met gaten in de bladeren te vreten; in het begin althans vindt men gaten, maar daarnaast heeft ook reeds de typische vreterij plaats n.l. de geheele bladschijf wordt, tot op de hoofdnerven of zelfs tot den stengel, opgegeten. De resten der nerven steken omhoog en de aangetaste plant heeft een troosteloos voorkomen. Een aangetast veld heeft van verre een grauwe of geelgroene kleur.

De plaag is dit jaar geheel tot staan gekomen, maar zij kan als een waarschuwing dienen voor wat, ondanks de vele zorgen, die thans aan het aardappelgewas besteed worden, nog plaats kan vinden. Waakzaamheid is zeer zeker geboden, om een hevig optreden van een vijand als de gamma-uilrups tijdig te herkennen, opdat dan maatregelen genomen kunnen worden.

In het desbetreffende bericht over het optreden van de rups van de gamma-uil werd aangegeven, welk bestrijdingsmiddel zoo noodig moest worden toegepast, nl. bespuiten met Parijsch groen. Dit toch is het meest afdoende en niet te dure middel tegen vretende insecten of larven. Tegen de Colaradokever, die op gelijke wijze het aardappelloof kan aantasten, is zulk een bespuiting het eenige bestrijdingsmiddel.

Het is echter niet noodig gebleken, deze bespuiting toe te passen, daar reeds zeer kort na de verzending van het bericht de rupsen meestal geheel, anders grootendeels verdwenen waren. In ons land schijnen het vooral spreeuwen geweest te zijn, die de rupsen verdelgden. Uit verschillende plaatsen werd dit gemeld en in Wageningen heb ik zelf waargenomen, dat vrij groote zwermen spreeuwen rondzwierven en nu in het eene, dan in het andere veld neervielen en zich met rupsen voedden. Na zulk een bezoek was meestal geen rups meer overgebleven. De vreterij, die zich op verschillende plaatsen ernstig liet aanzien, is dan ook geheel tot staan gekomen.

Het is wel goed, hierop nog eens met nadruk de aandacht te vestigen. De spreeuwen, die te Wageningen optraden, waren even te voren lastig geweest in de kersenboomgaarden, nu echter verichtten zij uitermate nuttig werk. Het van bezit een dergelijke politie, die door zijn optreden in massa zeer energiek en afdoende werk kan verrichten, is zeer veel waard. Ik wil hier nog een brief aanhalen van een inzender uit Amerongen, die mij naar aanleiding van het optreden van de gamma-uilrups werd toegezonden en die dit op de meest overtuigende wijze bewijst.

— „Tengevolge van het gunstige droge weer voor erwten heeft mijn buurman gisteren, Donderdag, zijn oogst kunnen binnen halen en zooals ik verwachtte, lagen er tienduizenden rupsen op het veld, want men kon geen voet zetten zonder op rupsen te trappen en spoedden velen dezer zich natuurlijk naar de tabak. Daar aan wegvangen niet te denken was, besloot ik om hedenmorgen uw advies, een strook tabak langs de grens van mijn land met Parijsch groen te besproeien.

Wat ik echter nog nimmer in de tabak waargenomen heb, zag ik heden, want de natuur kwam ons te hulp en wel in den vorm van spreeuwen.

U zult die reusachtige zwermen wel eens gezien hebben; als ze overtrekken valt er een schaduw op 't land. Aan zoo'n zwerm zitten toch meer dan duizend spreeuwen.

Zoo'n zwerm nu kwam van 't Zuiden hierheen — ik denk van de uiterwaarden of uit boomgaarden — zette zich op het erwtenland, liep, sprong en vloog door de tabak en toen ze na verloop van een half uur weg trokken, bleek ons dat er *geen enkele* rups meer te vinden was.

Ik heb met een van mijn knechts tevergeefs getracht om er nog een paar te vinden, om U te zenden. Dus dank zij de spreeuwen, die in zoo'n kort oogenblik een zeer nuttig werk verrichtten, hebben de rupsen nagenoeg geen schade aan de tabak aangebracht." —

Ook in Duitschland hebben vogels een geweldige opruiming onder de rupsen gehouden. Daar waren het vooral spreeuwen en kraaien (waarschijnlijk zullen roeken bedoeld zijn).

Voor zoover onze gegevens gaan, kan aangenomen worden, dat de plaag der gamma-uilrupsen dit jaar bezworen is. Het lijkt mij echter wenschelijk, rekening te houden met een hernieuwd optreden in het volgend jaar. Het mooie najaarsweer toch is vermoedelijk zeer gunstig voor de ontwikkeling van de weinige overgebleven rupsen en voor de voortplanting der vlinders. Het voortplantingsvermogen is zeer groot, daar, volgens de literatuur, de vlinders wel 400 eieren kunnen leggen. Als de weersomstandigheden ook gedurende den winter gunstig zijn voor de overwintering der rupsen (meestal schijnen de half volwassen rupsen te overwinteren), dan zou weer de grondslag voor een sterke vermeerdering het volgend jaar gelegd zijn. Wij weten nu, dat wij dan goed op onze aardappels en vooral op de Roode Star moeten letten.